

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ
ВІДНОСИНИ

FINANCIAL AND CREDIT
RELATIONS

УДК 336.02
JEL Classification H30

Луцук Анатолій

к.е.н., доцент кафедри податків та фіскальної політики
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

E-mail: anatoliy.lutsyk@gmail.com

ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА СТАЛОГО СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Анотація

Постійні кризові явища, характерні для економіки України, погіршення соціального становища в країні не дозволяє стверджувати про раціональність рішень щодо фіскальної політики. Водночас, обрана концепція сталого суспільного розвитку повинна бути ключовою ціллю у майбутній фіскальній політиці.

Дослідження здійснено з використанням емпіричних методів, узагальнення та наукового абстрагування при дослідженні взаємозв'язку фіскальної політики і сталого розвитку.

Проведено аналіз наукових підходів до розуміння сталого суспільного розвитку в національних умовах. Встановлено, що найбільший вплив на забезпечення сталого суспільного розвитку здійснює держава через ефективне проведення фіскальної політики. При реалізації фіскальної політики слід визначати стратегічні цілі та розробляти довгострокові стратегії використання інструментів фіскальної політики для формування суспільства сталого розвитку.

Отримані результати дослідження є підґрунтям для вдосконалення фіскальної політики, шляхом коригування владних рішень щодо оподаткування, державних видатків та запозичень. Подальші дослідження в аналізованій сфері слід зосередити на коригуванні державної політики щодо використання податків, видатків та запозичень у напрямку забезпечення реалізації цілей сталого суспільного розвитку. Зменшення податкового тягаря слід здійснювати у спосіб, який би сприяв розвитку середнього бізнесу, і як наслідок, це призведе до збільшення зайнятості. Державні видатки і запозичення слід використовувати на технології і виробництва, які б забезпечували збереження чи відновлення природних ресурсів, та сприяли б пожевленню економічної активності в Україні.

Ключові слова: фіскальна політика, інструменти фіскальної політики, стимулююча та стримуюча фіскальна політика, сталий суспільний розвиток.

Вступ.

Функціонування кожної держави світу зводиться до державного управління, спрямованого на вирішення усіх суспільних проблем та забезпечення її розвитку. Історичні факти свідчать про циклічність розвитку економік. З певною періодичністю в економіках країн світу повторюються «спади» та «піднесення». Нажаль, під час таких «депресій» та «спадів» не тільки не забезпечується розвиток і досягнення визначених цілей, а й навпаки – відбувається загальне погіршення ситуації в країні. Фіскальна політика та її інструменти слугують основним і найдієвішим способом державного впливу, який здатен змінити спад на розвиток в країні, створивши передумови для покращення

життя та гармонізації інтересів суб'єктів відносин в країні.

В процесі еволюції інституту державотворення змінювалися пріоритети і цілі функціонування держав. Характерні для більшості країн цілі і завдання розвитку були сформовані лише наприкінці ХХ століття. Так у 1992 р. на Конференції Організації Об'єднаних Націй, у якій брали участь глави та представники урядів 178 країн світу, було задекларовано загальну мету людства – сталий суспільний розвиток. Концепція сталого суспільного розвитку ґрунтується на задоволенні сучасних потреб людства, при збереженні можливостей задоволення потреб майбутніми поколіннями. Факт погодження і декларування вказаної концепції на Конференції ООН представниками стількох країн світу свідчить про важливість даної концепції при формуванні власної державної політики.

Слід зазначити, що уряди розвинутих країн світу ще до декларування вказаної концепції провадили власну фіскальну політику, спрямовану на досягнення окремих складових сталого розвитку – економічний та соціальний розвиток. Особливої актуальності набувають дослідження взаємозв'язку рішень, які приймаються при проведенні фіскальної політики, та ефекту від її реалізації в контексті забезпечення сталого суспільного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженню сталого суспільного розвитку та його складових з урахуванням національних особливостей приділили увагу: О. Амоша, Є. Борщук, І. Брижань, Л. Гладченко, В. Гребенніков, М. Деркач, Н. Кабусь, О. Кириленко, І. Корчак, Т. Кравченко, О. Кубатко, В. Куриляк, В. Куценко, Л. Орешняк, Н. Палапа, Є. Савельєва, О. Тулай, В. Поліщук, М. Хвесик та ін. [1-18].

Незважаючи на розкриття багатьох аспектів сталого суспільного розвитку, малодослідженими залишаються особливості використання фіскальної політики в досягненні сталого суспільного розвитку. Вважаємо, що особливо актуальним є для України пошук способів досягнення сталого суспільного розвитку з використанням інструментів фіскальної політики.

Мета.

Метою формування статті є теоретичне обґрунтування використання фіскальної політики та її інструментів в досягненні цілей сталого суспільного розвитку.

Методологія дослідження.

В процесі дослідження використані методи загальнонаукових та емпіричних прийомів економічної науки, що ґрунтуються на системному підході, зокрема: методи наукового пізнання: діалектичний і логічний, аналізу та синтезу, узагальнення, графічного, наукового абстрагування – при розробленні пропозицій щодо підвищення ефективності використання інструментів фіскальної політики для забезпечення сталого суспільного розвитку.

Результати. Державне регулювання економіки є необхідним атрибутом сучасної ринкової економіки. Емпірично доведено неспроможність ринку до ефективного саморегулювання. Фіскальна політика, яка ґрунтується на здійсненні державного впливу на основі наявних державних фінансових ресурсів, як і будь-яке державне втручання, має власні цілі. Логічно, що забезпечення сталого суспільного розвитку може і повинно бути однією із найважливіших та пріоритетних цілей фіскальної політики.

Важливим є обґрунтування сутності концепції сталого суспільного розвитку з позиції національних реалій та особливостей. О. Тулай зазначає, що основним завданням концепції сталого суспільного розвитку є необхідність задоволення найважливіших життєвих потреб людей та надання їм рівних можливостей щодо задоволення своїх прагнень до кращого життя [17, с. 157].

Л. Орешняк зазначає, що сталий розвиток – це розвиток, який супроводжується появою якісних і кількісних зрушень в економіці, що сприяють одночасному зменшенню техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та збільшенню рівня добробуту як окремо

взятого індивіда, так і всього суспільства загалом [13, с. 6–7].

Є. Борщук пояснює концепцію сталого розвитку як спроможність людини використовувати природу, не руйнуючи при цьому усталених взаємозв'язків компонентів природного середовища. Людина, на основі саморозвитку і самоорганізації, здатна не лише забезпечувати свою життєдіяльність, а й постійно накопичувати інформацію про природне і соціальне середовище, що дає змогу суспільству успішно розв'язувати проблеми, які постійно виникають у процесі соціальної еволюції [14, с. 20–21].

Погоджуємося з думкою І. Брижань, яка характеризує теорію сталого розвитку як альтернативу парадигмі економічного зростання, яка ігнорує екологічну небезпеку [3, с. 130]. Враховуючи світові тенденції щодо погіршення навколишнього природного середовища, уряд кожної країни повинен нести відповідальність за захист навколишнього природного середовища.

Доречним з огляду на сучасну децентралізацію владних повноважень, а також на реалізацію фіскальної політики в аспекті територіального розвитку є позиція щодо забезпечення сталого розвитку в регіональному вимірі. Зокрема, В. Поліщук розуміє такий розвиток як процес постійного перетворення якісних та кількісних характеристик регіональної соціо-, еколого- та економічної системи, спрямований на досягнення динамічної рівноваги між суспільством, економікою та довкіллям, що забезпечує при цьому добробут нинішніх та майбутніх поколінь [15, с. 18].

В. Куценко при розгляді концепції сталого суспільного розвитку виділяє притаманні критерії забезпечення сталого розвитку:

- забезпечення мінімальних витрат під час досягнення результатів діяльності;
- здатність зберігати на достатньому рівні основні показники ефективності в разі зміни завдань;
- досягнення цілей окремих галузей, економіки загалом у разі зміни параметрів діяльності (результативності);
- забезпечення оптимального управління кінцевими результатами діяльності. [2, с. 20–21].

Вважаємо, що при формуванні критеріїв щодо сталого суспільного розвитку загалом, необхідно враховувати критерії забезпечення поліпшення соціального становища в країні та збереження умов для нормальної життєдіяльності майбутніх поколінь.

Досліджуючи ідеї сталого розвитку, І. Корчак зазначає, що вони виникають як альтернатива недостатньо організованому і керованому суспільному розвитку в усіх сферах людської життєдіяльності. Ця позиція якраз і підтверджує часту неефективність фіскальних рішень через відсутність стратегії розвитку країни, або її невдалий вибір [9, с. 214]. В результаті будь-які рішення щодо фіскального стимулювання не приносять належної ефективності. Розглянувши цілі сталого суспільного розвитку, можемо зрозуміти, що при їх досягненні вдасться забезпечити поліпшення усіх сфер життєдіяльності людини.

Фіскальна політика на відміну від інших політик може проводитись лише державою шляхом використання своїх владних повноважень. При цьому важливим є правильне визначення цілей фіскальної політики. Основним інструментами фіскальної політики в більшості країн світу виступають податки, видатки, трансферти та боргові фінанси. При використанні цих інструментів залежно від мети та цілей, які визначені як пріоритетні, можливе їх різне поєднання.

Серед усіх можливих варіацій цілей фіскальної політики, важливо виділити найбільш пріоритетну, при досягненні якої вирішувались би інші менш важливі або похідні від неї завдання. Логічно, що забезпечення сталого суспільного розвитку може і повинно бути однією із найважливіших та пріоритетних цілей фіскальної політики.

Виходячи із концепції сталого розвитку її складовими є економічна, соціальна та екологічна складова [19], що, на нашу думку, узгоджується з цілями ефективної для кожної країни фіскальної політики. Україна є учасником світових процесів, входить до Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних організацій і бере участь у вирішенні світових проблем. Але навіть без визнання ООН стратегії суспільного розвитку пріоритетною у розвитку людству, очевидно, що концепція і базисні

складові сталого розвитку мають бути пріоритетом для України.

Використання інструментів фіскальної політики у досягненні цілей сталого розвитку має свої специфічні властивості. Якщо аналізувати можливості застосування податкового інструментарію фіскальної політики, то максимальний ефект при стимулюючій фіскальній політиці буде досягатись, коли податкові преференції надаватимуться на економічні а не соціальні цілі та спрямовуватимуться в інноваційні сфери (рис. 1).

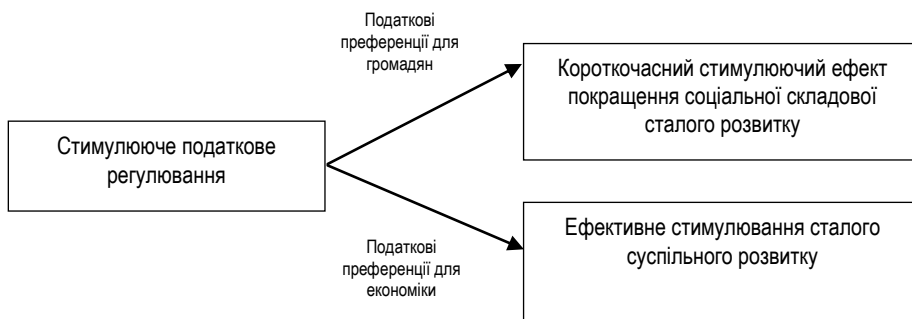

Рис. 1. Вплив податкового інструментарію фіскальної політики на сталий суспільний розвиток*

**Джерело: побудовано автором самостійно.*

Результативність використання видаткового регулювання фіскальної політики теж залежить від структури та напрямів витрачання державних коштів. Якщо в бюджеті країни домінують поточні видатки і не спостерігається тенденція до збільшення видатків розвитку (капітальних, інвестиційних видатків), то позитивного ефекту впливу фіскальної політики на сталий суспільний розвиток досягти буде складніше (рис. 2).

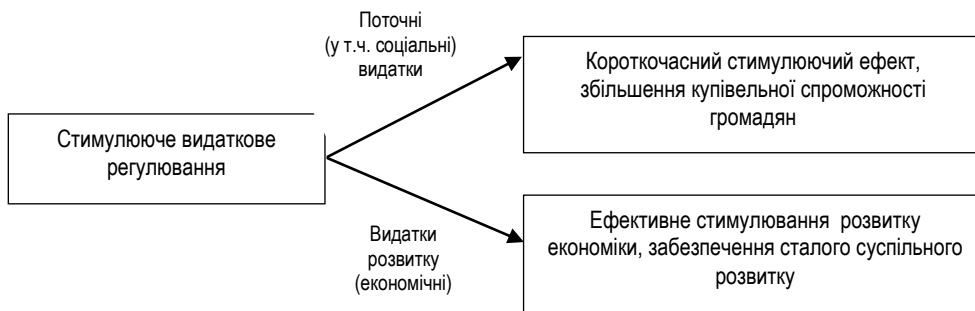

Рис. 2. Вплив видаткового інструментарію фіскальної політики на сталий суспільний розвиток*

**Джерело: побудовано автором самостійно.*

В останні 5 років Україна суттєво збільшила власні боргові зобов'язання. У фіскальній практиці зарубіжних країн такі дії поширені при здійсненні фіскальної політики. Якщо в перші роки незалежності Україна не використовувала борговий інструментарій фіскальної політики, то вже в XXI столітті, запозиченні кошти часто використовуються урядом для фінансування державних видатків. Слід зазначити, що навіть розвинуті країни часто вдаються до використання даного

інструменту фінансової політики. Але ключовим імперативом використання запозичених коштів має бути їх використання на розвиток економіки (рис. 3).

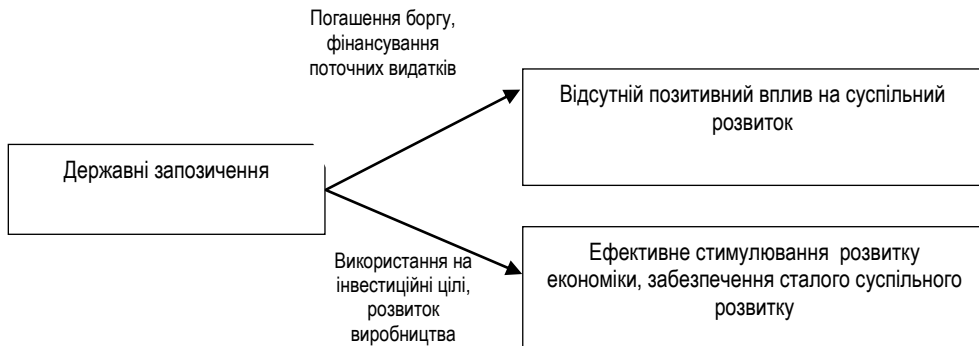

Рис. 3. Вплив боргових фінансів на сталий суспільний розвиток

**Джерело: побудовано автором самостійно.*

У випадку, коли позичені кошти використовуються лише на погашення попередньо взятих запозичень, на фінансування невиконавчої сфери економіки, країна ризикує зіткнутись із суттєвим погіршенням соціально-економічного становища, депресією чи навіть «дефолтом». Лише в одному випадку знову позичені кошти будуть приносити користь і, можливо, сприятимуть сталому суспільному розвитку – коли вони використовуватимуться для стимулювання економіки, розвитку інноваційних галузей, створення нових робочих місць.

У випадку, коли спостерігається економічне зростання, фінансова політика для контролю за інфляцією повинна носити характер стримуючої. В такий період досягаються сталі темпи суспільного росту і завданням фінансової політики є збереження такого росту. Саме тому фінансове регулювання повинне набувати стримуючого характеру. У цьому випадку доцільним є скорочення державних видатків, певне підвищення рівня оподаткування та скорочення державних запозичень. Непрямі податки на мікрорівні здатні стимулювати виробництво конкурентоспроможної продукції. На макrorівні забезпечити податкові надходження доцільно за рахунок розширення сфери дії прямої і звуження сфери дії прямої форм оподаткування.

Зважаючи на мету сталого суспільного розвитку, інструментарій фінансової політики в Україні слід використовувати у напрямку максимального сприяння розвитку національного виробництва різних рівнів та забезпечувати при цьому збереження навколишнього природного середовища.

Нехтування екологічною проблематикою призводить до появи і розвитку епідеміологічних криз і в підсумку негативно впливає на соціальне становище в країні. Важливо боргові фінанси використовувати виключно для вирішення економічних питань. Податкове регулювання має націлюватись на стимулювання пріоритетних для усього світу галузей, які в майбутньому приносили б доходи від збуту української продукції на світовому ринку. Потрібно також виключити можливість розпорощення фінансових ресурсів держави через надання невиконавчих для розвитку економіки пільг. При усій важливості, потреби гарантування державою соціальних виплат, резерви отримані від росту економіки чи запозичень слід інвестувати в розвиток тієї ж економіки.

Фінансове стимулювання економічного виробництва мультиплікативно вплине на суспільний розвиток. Іншим словами, наслідком поживлення власного виробництва буде покращення соціальних стандартів за рахунок більшої фінансової платоспроможності українського бізнесу. Державі в такій ситуації потрібно буде лише слідкувати за захистом прав громадян країни.

Висновки і перспективи.

Підсумовуючи, можна відзначити, що сталий суспільний розвиток, який був визнаний ООН пріоритетом XXI століття, сьогодні реалізовується економічно розвинутими країнами. Більшості країн, що розвиваються, не вдається будувати свій розвиток на базисних складових сталого розвитку. Варто відзначити, що Україні складно досягнути результатів високорозвинутих країн з допомогою раціонального застосування інструментів фіскальної політики.

Основні макроекономічні показники країни свідчать про низьку ефективність фіскальної політики в Україні. Уряди, які приймають фіскальні рішення, при здійсненні невдалих реформ часто такі невдачі пояснюють значними борговими зобов'язання та виплатами, валютними коливаннями, політичною нестабільністю, військовим протистоянням. Але кожне невдале рішення при реалізації фіскальної політики ще більше зменшує довіру і надію населення України. За таких обставин потрібними є ті реформи, результати проведення яких в найкоротший час зможуть відчути громадяни України. Необхідним є впровадження таких заходів фіскальної політики, які б комплексно вирішували соціальні, економічні та екологічні проблеми і диспропорції та сприяли б сталому суспільному розвитку.

Використання податкових, видаткових та боргових інструментів фіскальної політики має бути збалансованим, оскільки борговий тягар призводить до посилення навантаження на платників податків та пригнічення їхньої ділової активності, що знижує дієвість фіскальної політики в контексті забезпечення сталого суспільного розвитку. При цьому має бути забезпечено ефективне використання запозичених ресурсів.

Подальші дослідження в аналізованій сфері слід зосередити на коригуванні державної політики щодо використання податків, видатків та запозичень у напрямку забезпечення реалізації цілей сталого суспільного розвитку. Зменшення податкового тягаря слід здійснювати у спосіб, який би сприяв розвитку середнього бізнесу, і як наслідок, це призведе до збільшення зайнятості. Державні видатки і запозичення слід використовувати на технології і виробництва, які б забезпечували збереження чи відновлення природних ресурсів та сприяли б поживленню економічної активності в Україні.

Список використаних джерел

1. Амоша О.І. Соціальна відповідальність держави за стан людського та сталого розвитку в контексті модернізації рекреаційної сфери України та її регіонів. *Вісник ДІТБ*. 2013. № 17. С. 10–15.
2. Борщук Є.М. Теоретико-методологічні основи системного аналізу сталого розвитку еколого-економічних систем: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08. 00. 06 / Нац. лісотехн. ун-т України. Львів, 2009. 36 с.
3. Брижань І.А. Умови та чинники переходу України до моделі сталого розвитку. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2013. № 1. С. 128–133.
4. Гладченко Л.П. Фінансові інструменти впливу уряду на сталий розвиток суспільства. *Економіка: теорія та практика*. 2013. № 2. С. 54–60.
5. Гребенніков В.О. Суспільство, економіка, інфокомунікації та сталий розвиток України. *Економіка розвитку*. 2015. № 4. С. 40-51.
6. Деркач М.І. Становлення парадигми фіскальної децентралізації державного управління у контексті забезпечення сталого розвитку України: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08. 00. 03 / Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара. Дніпропетровськ, 2011. 32 с.
7. Кабусь Н.Д. Роль соціальної групи в реалізації стратегії сталого розвитку суспільства. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"*. Серія: Педагогіка. 2014. Т. 246, Вип. 234. С. 124-128
8. Кириленко О.П., Тулай О.І. Соціальне страхування як інститут сталого людського розвитку. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2015. Вип. 11(2). С. 10 –17.
9. Корчак І. Архетипова складова сталого розвитку суспільства. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. Спец. вип. С. 210–215.
10. Кравченко Т.А. Запровадження системи індикаторів суспільного прогресу в контексті державної політики, спрямованої на реалізацію пріоритетів сталого розвитку України. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління*. 2014. №2. С. 69–75.

11. Кубатко О. В. Еколого-економічні механізми забезпечення сталого розвитку на рівні регіонів: автореф. дис. канд. екон. наук: 08. 00. 06 / Сум. держ. ун-т. Суми, 2010. 21 с.
12. Куценко В.І. Стратегія сталого розвитку крізь призму соціогуманітарної сфери. *Вісник Національної академії наук України*. 2012. № 1. С. 79–88.
13. Орешняк В.Л. Структурні зрушення в сучасній економіці при переході до сталого розвитку: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.01 / Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. економ. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ, 2013. 18 с.
14. Палапа Н.В. Впровадження концепції сталого розвитку в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23. 3. С. 263–268.
15. Поліщук В.Г. Стимулювання сталого розвитку регіону: автореф. дис. канд. екон. наук: 08. 00. 05 / Луц. нац. техн. ун-т. Луцьк, 2010. 24 с.
16. Савельєв Є., Куриляк В. Реформування української економіки: невідкладність і пріоритетність. *Журнал європейської економіки*. 2014. Том 13. № 4. С. 387–400.
17. Тулай О., Гумовська І. Сталий людський розвиток: генезис та сучасне бачення в контексті фінансової науки. *Журнал європейської економіки*. 2015. Т. 14, № 2. С. 149-165.
18. Хвесик М. Бистряков І. Парадигмальний погляд на концепт сталого розвитку України. *Економіка України*. 2012. № 6. С. 4–12.
19. Purvis, B., Mao, Y. and Robinson, D. (2018) Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. *Sustainability Science*. URL: http://eprints.whiterose.ac.uk/136715/7/Purvis2018_Article_ThreePillarsOfSustainabilityIn.pdf. (дата звернення: 26.10.2018).

Статтю отримано: 28.10.2018 / Рецензування 03.12.2018 / Прийнято до друку: 21.12.2018

Anatolii Lutsyk

Ph.D. (in Economics), Associate Professor
Department of Taxes and Fiscal Policy
Ternopil National Economic University
Ternopil, Ukraine
E-mail: anatoliy.lutsyk@gmail.com

THE DIALECTICS OF THE INTERRELATIONSHIP BETWEEN FISCAL POLICY AND SUSTAINABLE SOCIAL DEVELOPMENT

Abstract

Permanent crisis phenomena characteristic for Ukraine's economy, worsening of the social situation in the country do not allow to argue about the rationality of decisions regarding fiscal policy. At the same time, the chosen concept of sustainable social development should be a key objective in future fiscal policy.

The research is carried out using empirical methods, generalization and scientific abstraction in the study of the relationship between fiscal policy and sustainable development.

The analysis of scientific approaches to the understanding of sustainable social development in national conditions is conducted. It is established that the state exercises the greatest influence on ensuring sustainable social development through effective fiscal policy implementation. It is necessary to identify strategic goals and develop long-term strategies for using fiscal policy tools to shape a society of sustainable development when implementing fiscal policy.

The obtained results of the study are the basis for fiscal policy improvement by adjusting power decisions on taxation, public expenditures and borrowing. Further research in the analyzed area should focus on adjusting the state policy on the use of taxes, expenditures and borrowings in the direction of ensuring the realization of the goals of sustainable social development. Reducing the tax burden should be done in a way that would promote the development of medium-sized businesses, and as a result, it will increase employment. Government spending and borrowing should be used on technology and production that would ensure the conservation or restoration of natural resources, and would facilitate the revitalization of economic activity in Ukraine.

Keywords: *fiscal policy, fiscal policy instruments, stimulating and restraining fiscal policy, sustainable social development.*

References

1. Amosha, O.I. (2013). Sotsialna vidpovidalnist derzhavy za stan liudskoho ta staloho rozvytku v konteksti modernizatsii rekreatsiinoi sfery Ukrainy ta yii rehioniv [Social responsibility of the state for the state of human and sustainable development in the context of modernization of the recreational sphere of Ukraine and its regions]. *Visnyk DITB [Bulletin DITB]*, 17, 10–15. [in Ukrainian]
2. Borshchuk, Ye.M. (2009). *Teoretyko-metodolohichni osnovy systemnoho analizu staloho rozvytku ekoloho-ekonomichnykh system (Unpublished doctoral dissertation)*. National Forestry University of Ukraine, Lviv. [in Ukrainian]
3. Bryzhan, I.A. (2013). Umovy ta chynnyky perekhodu Ukrainy do modeli staloho rozvytku [Conditions and factors of transition of Ukraine to the model of sustainable development]. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii [Bulletin of the Poltava State Agrarian Academy]*, 1, 128-133. [in Ukrainian]
4. Hladchenko, L.P. (2013). Finansovi instrumenty vplyvu uriadu na stalyy rozvytok suspilstva [Financial instruments of government influence on sustainable development of society]. *Ekonomika: teoriia ta praktyka [Economics: theory and practice]*, 2, 54–60. [in Ukrainian]
5. Hrebennikov, V.O. (2015). Suspilstvo, ekonomika, infokomunikatsii ta stalyy rozvytok Ukrainy [Society, economy, infocommunication and sustainable development of Ukraine]. *Ekonomika rozvytku [Development Economics]*, 4, 40-51. [in Ukrainian]
6. Derkach, M.I. (2011). *Stanovlennia paradyhmy fiskalnoi detsentralizatsii derzhavnoho upravlinnia u konteksti zabezpechennia staloho rozvytku Ukrainy (Unpublished doctoral dissertation)*. Oles Honchar Dnipropetrovsk national university. Dnipro. [in Ukrainian]
7. Kabus, N.D. (2014). Rol sotsialnoi hrupy v realizatsii stratehii staloho rozvytku suspilstva [After the social group in implementing the strategy of sustainable development of society]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu "Kyievo-Mohylianska akademii". Serii: Pedahohika [Scientific works The Black Sea State University named after Peter Mohyla]*, 246, 234, 124-128. [in Ukrainian]
8. Kyrylenko, O.P., & Tulai, O.I. (2015). Sotsialne strakhuvannia yak instytut staloho liudskoho rozvytku [Social insurance as an institution for sustainable human development]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu [Actual problems of the region's economy development]*, 11 (2), 10-17. [in Ukrainian]
9. Korchak, I. (2013). Arkhetypova skladova staloho rozvytku suspilstva. Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka [Archetypov is a component of sustainable development of society]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. 210–215. [in Ukrainian]
10. Kravchenko, T.A. (2014). Zaprovadzhennia systemy indyikatoriv suspilnoho prohresu v konteksti derzhavnoi polityky, spriamovanoi na realizatsiiu prioritetiv staloho rozvytku Ukrainy [Introduction of a system of indicators of social progress in the context of state policy aimed at the implementation of the priorities of sustainable development of Ukraine]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Derzhavne upravlinnia [Bulletin of the Academy of Customs Service of Ukraine]*, 2, 69–75. [in Ukrainian]
11. Kubatko, O.V. (2010). *Ekoloho-ekonomichni mekhanizmy zabezpechennia staloho rozvytku na rivni rehioniv (Unpublished doctoral dissertation)*. Sumy State University. Sumy. [in Ukrainian]
12. Kutsenko, V.I. (2012). Stratehiia staloho rozvytku kriz pryzmu sotsiohumanitarnoi sfery [The strategy of sustainable development through the prism of the socio-humanitarian sphere]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy [Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine]*, 1, 79–88. [in Ukrainian]
13. Oreshniak, V.L. (2013). *Strukturni zrushennia v suchasni ekonomitsi pry perekhodi do staloho rozvytku (Unpublished doctoral dissertation)*. Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman. Kyiv. [in Ukrainian]
14. Palapa, N.V. (2013). Vprovadzhennia kontseptsii staloho rozvytku v Ukraini [Implementation of the concept of sustainable development in Ukraine]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy [Scientific herald of NLTU of Ukraine]*, 23.3, 263–268. [in Ukrainian]
15. Polishchuk, V.H. (2010). *Stymuliuвання staloho rozvytku rehionu (Unpublished doctoral dissertation)*. Lutsk national technical university. Lutsk. [in Ukrainian]
16. Saveliev, Ye., & Kuryliak, V. (2014). Reformuvannia ukraïnskoi ekonomiky: nevidkladnist i prioritetnist [Reform of the Ukrainian economy: urgency and priority]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky [Journal of the European Economy]*, 13, 4, 387–400. [in Ukrainian]
17. Tulai, O., & Humovska I. (2015). Stalyy liudskyi rozvytok: henezys ta suchasne bachennia v konteksti finansovoi nauky [Sustainable human development: genesis and modern vision in the context of financial science]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky [Journal of the European Economy]*, 14, 2, 149-165. [in Ukrainian]
18. Khvesyuk, M., & Bystriakov, I. (2012). Paradyhmalnyi pohliad na kontsept staloho rozvytku Ukrainy

[Paradigmatic view on the concept of sustainable development of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy [Economy of Ukraine]*, 6, 4–12. [in Ukrainian]

19. Purvis, B., Mao, Y., & Robinson, D. (2018). Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. *Sustainability Science*. Retrieved from http://eprints.whiterose.ac.uk/136715/7/Purvis2018_Article_ThreePillarsOfSustainabilityIn.pdf.

Received: 10.28.2018 / Review 12.03.2018 / Accepted 12.21.2018

